

Іван, Альоша і Марія

Валентина Лубенець

Іван, Альоша і Марія...

Саме так називала моя мама своїх старших братів і сестру.

Івана й Марію — завжди повним ім'ям, а Олексія — тільки Альошою, наче молодшого за себе, а не старшого на 13 років брата. І в цьому відчувалася особлива любов до нього, адже й схожі між собою були мама й Альоша, а Іван і Марія — як дві краплі води різницею у 13 років.

— Валю, ви ж як будете в тітки Марії, то з'їздіть обов'язково в Зімагор'є (так мама казала на Зимогір'я) до Івана й Альоші. Та передавайте їм привіт од нас із батьком. Хай не забувають нас, приїжджають у гості, — просила мама, саджаючи нас із сестрою в автобус "Полтава-Ворошиловград", і додавала тихенько: — Господи, як я за ними всіма сумую. Сама тут, ні рідного, ні вірного, тільки оті габелки безтолкові.

Потім вона тикала водієві десять карбованців, аби приглядав за нами, щоб ми не згубилися десь у Харкові чи Слов'янську, бо там були найдовші зупинки: хтозна, куди нам, дванадцятилітній Вальці та на три роки молодшій Олі, заманулося б гунути.

Потім ще приказувала про "кров'ятину", тобто гени, які успадкував наш батько, про своє сирітство. Ми знали ту "пісню" напам'ять. Головне, що вона була правдива, без жодного вигаданого рядка. Таким уже було мамине життя.

— Так, а де наші полтавські дівчата? — повертаючись у водійському кріслі, гукав углиб салону шофер міжобласного автобуса. — Тут? Тоді рушаємо.

Ми прилипали носами до вікна й махали руками мамі, яка чекала, доки автобус від'їде від платформи й бігла на роботу в контору.

А перед нами розстигалася довга дорога майже в 500 кілометрів довжиною та 10 годин в часовому еквіваленті степами Харківщини, Донеччини та Ворошиловградщини.

Тітка Марія вже знала, що приїдуть її племінниці, тому заздалегідь купувала щось смачненьке в місцевому магазині, повідомляючи, що скоро прибудуть її дівчата з Полтави, хоч ми були й не з Полтави, а з області, але про нас там усі знали, як про мешканок обласного центру.

Напевно, сама його назва навівала особливий пієтет на шахтарів, їхніх дружин та дітей, бо вони з якимось завмиранням дивилися на нас, інколи боячись першими заговорити. А коли й говорили, то так уже старалися вимовляти слова українською, чудно перекируючи їх.

— Дівчатка, шчьо вам прадать? — питала продавчиня в продмазі.

— Зважте, будь ласка, пів кілограма горішків у цукрі, — з виглядом принцеси Монако відповідала я.

— Гарешков у цукре? У сахаре? — губилася жінка потойбіч прилавку.

— Горішків у цукрі, — я стояла на своєму.

Уся черга в цей час німіла. Ті, хто стояв іззаду, повитягували шиї, аби чути нашу

розмову.

Продавчиня з гордістю, що долучилася до глибин щирої та солов'їної, зважувала півкіла горішків і подавала пакетик мені. Наступного дня вона говорила тітці Марії:

— Цьоця Маша, ваші девачкі так красива гаворять па-укрАїнські.

На що тітка не могла змовчати:

— Наші девочки ще й танцюють, і співають, і на домрах грають. Ото що значить Полтава, а не оці шахти...!

Тітка ще й розводила артистично навкруги руками, мов би шахти тут стояли на кожному кроці.

Заперечити продавчиня не могла, бо шахти справді були вонючі, запылюжені вугільними відходами, чорніші святої землі. Хоч і годували місцеве населення, бо іншої роботи тут не передбачалося...

Ті, хто спускався під землю, мав чорні від вугільного пилу, потріскані руки, чорні розводи під очима й якусь особливу печать на обличчі. От шахтаря не сплутаєш ні з ким. Напевно, такими були люди, які бували під землю й бачили те, що пересічний людині було не до снаги.

Такими були й мої дядьки Іван та Альоша, чоловік тітки Марії — Льонька. Сама вона довгий час працювала на взуттєвій фабриці у Ворошиловграді, тому мала гучний грубий голос, натренований і командирський, бо багато років пробувала перекричати станки, на яких робітниці в сірих хустинках і таких же халатах шили взуття.

Іван, Альоша і Марія...

Корінні полтавці, з діда-прадіда селяни-землероби, лягли в тверду землю луганських степів. У таку твердую, що навіть ями на цвинтарі копали не лопатами, а товкли кайлами, пробивали ломами, аби лиш люди знайшли свій останній прихисток і впокоїлися на тому світі.

А починалося все на хуторі Хлопчівка, що за кількадесят кілометрів від Зінькова, на північному сході Полтавщини.

— Іване, Альошо, а йдіть — но сюди, — гукала мати. — От уже вітрогони та шибайлоголови, нічим не заженеш додому. Скрізь устигнуть: і гусей вигнати, і овець випасти, і дров принести до повітки, і випатрати ятері в Салаварні...

— Гарні наші хлопці, он тільки глянь, Марино, — батько Іван Харлампійович, по вуличному Харлак, усміхався у вуса.

Альоша був як дві краплі води схожий на нього: довгообразий, з красивим рівним носом, чорними бровами. У свої 12 вирізнявся поміж однолітків спритністю й розумом, швидкий та беручий до роботи. Іван той був повільніший, якийсь завалькуватіший. Точно, як мати: круглолиций та блідий, тіло м'яке та гладеньке, без жодної цяточки. Коли померла баба Марина, лікарка, яка прийшла на виклик, зауважила, що не бачила такого чистого та білого тіла в сімдесятирічної жінки.

Видно, що Іван у старшому віці буде схильний до повноти. Так і сталося. Часто потім Іван казав: "Не так страшна випивка, як закуска. Вип'єш сто грамів, а з'їси півкіла. Ото й вага зайва з'являється".

Харлакови хлопці вродилися на славу. Народжені один за одним, завжди трималися купи, як голка з ниткою. У ліс по хвою вдвох, овець заганяти — удвох, на вигін чи на річку купатися — тільки разом.

І здавалося б, ніщо не порушить цю ідилію.

Страшний 32-й рік застав їх зненацька. Комори повні збіжжя: батько й мати були неледачі, дбали, як могли. Скрині повні всякого добра: чоботи, кожухи, хустки, полотно.. А повітки повні худоби: кози, корова, телята, вівці, усяке птаство.. І знайшлася підла душа, яка донесла на Йвана Харлака, який разом із Мариною своїми пучками дбав день і ніч. Явився "буксір", який мав на меті розкуркулити середняка. Вигребли все до канцура з комори, скрині, повітки, а родину вигнали на цвинтар поміж могил.

Першу ніч Іван та Альоша спали біля невідомої могили. Мати обійняла своїх синочків та плакала гіркими сльозами за добром, яке тепер жертимуть "совіти". Плакала, тужила тихенько в спину Івана й задрімала. Кинулася від голосного шепоту:

— Марино, агов! Де ви? — поміж могил під місячним сяйвом блукала тонка постать.
— Де ви є? Обізвіться! Свої!

Марина почула голос молодшої на 15 років сестри Оксани. От відчайдуха! І не побоялася прибігти за декілька кілометрів на хутір. Видно, люди переказали, що сталося з Харлаками.

— Оксаночко, ми тут, — зажебоніла Марина. — Ось ми..

Щоб не здіймати зайвого шуму, Оксана бігла поміж могил, як білка. Невелика на зріст, у свої 17 здавалася підлітком, тому її часто плутали з дитиною й не виганяли на примусові роботи приїжджі "осавули".

— А де Йван і Альоша? — перше питання про племінників.

— Заснули. Втомилися мої синочки. А батька забрали в село. — Марина залилася гарячими сльозами. — Що буде? Ой що ж буде?

— Ходімо до нас. Буди хлопців. Куди це годиться — спати на кладовищі?

— А як прийдуть зранку, а нас немає? Що тоді буде. Ще Йвана вб'ють?

— Не вб'ють. Буди хлопців.

Марина розколошкала сонних синів, допомгла їм стати на ноги, підняла ряднину, на якій вони спали. Пригнувшись, посунула скорбна процесія на Дейкалівку. Поки дійшли, померзли вкрай, тому хлопці й бігли, і стрибали. Зовсім проснувшись, почали піджартовувати зі старшою на 5 років Оксаною. То вони відбіжать вперед, а тітка женеться за ними, то навпаки. Мати просила, аби тільки не сміялися голосно та не кричали. Дорога йшла через ліс, де водилися вовки. Та вовки їм були не страшні, бо страшнішими були двоногі звірі.

Залишок ночі хлопці провели у скрині в Марининої матері, сама ж Марина, одягнувши теплий одяг, сиділа в повітці, вичікуючи непроханих гостей, які б шукали їх на кладовищі, а потім навідалися б і в село.

Сиділа та й заснула. І сниться Марині, що з пагорка спускається до неї Іван, її чоловік, та й гукає: "Ходімо вже додому! Пора в піч борщ наставляти та хліб учиняти!"

І так вона чула той голос, наче насправді. Хоче прокинутися, та не може.

А Іван уже зовсім близько. Торкає її рукою, гукає..Аж кинулася й злякалася!

Глядь — над нею стоїть її Іван! Закліпала злякано Марина — чи не мана?

— Ходімо додому, Марино, — лагідно каже Іван. — Он і хлопців уже побудив.

Що там було в тій конторі, вона не дізналася ніколи, але відпустили Івана, віддали трохи збіжжя та козу. Так і перетягли вони до весни 33-го.

Хлопці підростали на славу. Он які високі та гінкі, як дубочки. А жалкі — серце рветься на шматки, коли подумаєш, яка їх доля чекає. Інколи й лаяла за непослух, але потім обіймала та жалувала, бо наче відчувало материне серце розлуку до самої смерти.

Тішилися Іван і Марина синами, а в 36-му піймали в капусті Марію, у 38 —му принесли лелеки — Прісинку.

— Бабо Оксано, ну ти ж і чудна! У самої он яке гарне ім'я, а мою маму назвала Прісиною, — дивувалася часто я.

— Еге, що ти розумієш, Валянтіна Ніколайовна. Подруга була в мене Єфросинія, Пріся. Така подруга!! Закадична! І не стало. От так — як і не було. А пам'ять залишилася. Ото ж тільки у Івана й Марини народилася друга дівчинка, я тут як тут, малу в хустку — і до батюшки в Троянівку. Батюшка, мовляв, гляньте у святцях, яке мення припадає на 25 травня. А тоді — тиць йому сальця та яєчок, і кажу, запишіть Прісиною. Батюшці що? Помастив руку, і готово!

— Чого ж ви тітку Марію Прісиною не назвали?

— Хватить! Багато знатимеш — скоро стара станеш, — у баби Оксана примовка була на всі випадки життя.

І "Валянтіна Ніколайовна" замовкала: боялася швидко постаріти.

А Іван та Альоша раділи своїм сестричкам, як підрости, то носили їх на плечах, грали у вершників та коней...

Родина Харлака була дуже дружною. Хоча всі родини на хуторі Хлопчівка були такими: хазяйновитими, доладними, заможними. А що працьовиті були, то аж страшно. Не раз, і не двічі поглядали заздрісним оком колгоспники на добро хуторян, але лізти не лізли, бо навкруги непрохідний ліс із вовками. Чого доброго ще нападе на коня чи на людину, тому остерігалися втручатися в розмірене життя хлопчівців.

А німці не побоялися...

Уже у вересні 41-го загуркотіли перші вантажівки на околицях хутора. По дворах пішли поліцаї, сповіщаючи про сходку на вигоні. Іван посадив на плечі Марію, Альоша — Прісинку й пішли з батьком і матір'ю на місце збору.

Як казала пізніше баба Марина: "Краще б я їх потопила малими в Салаварні". Такого горя не очікував ніхто! Поліцай зачитав списки молоді, яку мали завербувати на примусові роботи в Німеччину. Першими були Іван та Альоша Топтуни.

Марина так і впала серед вигону на суху гарячу землю. Марія й Прісинка закричали не своїми голосами: "Мамочко! Мамо!" Сини кинулися підіймати матір, а їх тягли за руки до машин поліцаї.

Десь узялася вода, якою обілляли Марину, й вона підвела враз почорніле скорбне обличчя. Німа печаль лягла на її уста, вона хапала ротом повітря, наче викинута рибина на берег. Марина не могла мовити й слова.

Дівчатка, не розуміючи, хапали братів за ноги, кричали. Ураз підбігла чужа жінка, яка відтягла Марію й Прісинку, обійняла й відвела в бік.

А Марина билася грудьми об землю, коло неї плакав Іван.

Хлопців, як телят, повантажили в кузов — і лиш курява стала на вигоні.

Похмурі хуторяни розходилися по домівках, дядьки крутили цигарки, тихо перемовляючись між собою, жінки втирали краєчками хусток сльози.

Лиш матері квилили, як оті чайки при битій дорозі.

"Нащо я їх народила в лиху годину?" — крутилося в голові в Марини. Обійми маленьких донечок не тішили її — адже її серце вирвано, душу розпатрано, розум скаламучено, жити немає для чого.

Іван привів напівживу Марину додому, поклав на полу, укрит рядниною. Від води відмовилася, не каже ні слова.

"Хоч би не занедужала", — майнула думка в Івана.

Дівчатка принишкли в куточку, як злякані зайченята.

Раптом у двері застугоніло. Кинулася навіть Марина.

Іван поспішив до дверей і, не питаючи, хто там, відчинив.

До хати влетіла Оксана.

— Горечко яке, — запричитала прямо з дверей. — Сестричко моя, глянь на мене! Вернуться твої синочки. Ось побачиш — скоро вернуться. Я вже збігала до ворожки. Кинула вона на карти й сказала, що чекайте їх уже зовсім скоро.

— Оксано, досить тобі, помовч, Видумуєш всяке, — насварив Іван.

— А ти забув, як Ганна наворожила про повернення Степана Вовка з фінської? Забув? А як шукали Мотрі Сапачки та Грицька? І що? Повернувся, як і наворожила.

І тут Марина озвалася слабим голосом, наче із-під землі:

— Синочки мої, діточки мої! Для кого я вас на світ привела, для кого я вас ростила й колихала!

Та й залилася гіркими слізьми. За нею плакали Марія й Прісинка, Оксана ридала, затуливши лице долонями, Іван не соромився чоловічих сліз. Так і сиділи в темряві, не засвічуючи каганця, аж поки сон не зморив.

Серед ночі щось затовклося в сінях. Іван перший кинувся на гучний стукіт. До дверей — і завмер.

Іван!

Альоша!

Ці слова беззвучно вихопилися в Івана. Здавалося, що його душа вилетіла й дивиться згори на нього, його хату, на Марину і ... синів.

— Батьку! Швидше впусти нас! — обшарпані, брудні хлопці вскочили прожогом у хату.

Іван стояв, як укопаний. Чи це сон? Чи мара?

Марина довго не могла дотлумати, хто то? Лише моторна Оксана миттю зачинила двері на засув і навпомацки, без каганця, завела хлопців у хатину й почала розпитувати, що та як?

Хлопці навперебій, але пошепки, розповіли, що їх, як худобу, вивезли з хутора та й повезли околицькими селами, аби дозбирати молодь — план же треба виконати. Чим більше назбирають хлопців та дівчат, тим більше привілеїв буде поліцаям. Товкло їх зінківськими дорогами, як у мішку з камінням. Зібралася добряча компанія, вже почалися жарти й сміхи — молодь є молодь. Проїжджаючи повз троянівський ліс, машина припинила хід, бо попереду був місток через річку. Саме ту, про яку написав пізніше Григорій Тютюнник у романі "Вир". І тут Альоша миттєво зреагував і шепнув Іванові: "Стрибай!"

Тільки-но машина виїхала на місток, хлопці стрибнули в обидва боки в річку. Лише бризки полетіли. На кузові щось кричали, машина за містком набрала ходу, а Іван та Альоша завмерли в очереті. Так і сиділи у воді, поки не стемніло. Змерзли, цокотіли зубами, а не вилазили з річки.

— Іване, як повернуться по нас — я не дамся в руки німцям. Попливу до того місця, де найбільший вир. І хай мене вода прийме! — гаряче зашепотів Альоша.

— І я з тобою! Не кидай мене! Клянися, що будемо завжди вдвох, — просив Іван, тремтячи всім тілом.

Так і склалося життя моїх дядьків: завжди разом, завжди удвох.

На каторзі в Німеччині, бо забрано їх удруге.

Поліцаї помітили пропажу, перевірили списки й повернулися на Хлопчівку по Топтунів. Забрали їх на каторгу після побоїв, але несильних, бо німцям потрібна була молода робоча сила.

Після війни з Німеччини зразу на відбудову Донбасу. Разом.

Оселилися в одному місті. Працювали в одній шахті.

Зустрічали свята разом, тепер уже з родинами.

Проводили в останню дорогу матір і батька. Також разом.

-Тітко Маріє, коли ми поїдемо до дядьків Івана й Альоші? — на другий день нашого перебування в Тарасівці запитала я.

— От вам не сидиться. Тільки з автобуса і знову давай в дорогу. Відпочиньте, товкущі, — просить тітка.

Зазвичай вона говорить жакливим суржилом, але з нашим приїздом перелаштовувалася на українську.

— Поїдемо в неділю, може, не так жарко буде, — загадує вона.

А ми з сестрою вже будуємо плани: устаємо раніше, ніж звичайно, бо до зупинки на трасі треба йти хвилин 20, дочекаємося автобуса на Комунарськ, там можна буде заскочити в магазин. Наступним рейсом — на Зимогір'я.

— Валю, ти б із зав'язаними очима доїхала до Зимогір'я, — сміється тітка.

Вона знає про мою пристрасть до всіляких поїздок.

Ще рік, і ми з сестрою самі будемо їздити в Зимогір'я, у Ворошиловград. А що там?

Вийшов на автобусну, глянув на рейс на табличці — і вперед!

Дорога до дядьків не така вже й довга, але має дві пересадки, тому тітка самих нас не відпускає в таку даль.

Старий ЛАЗ довго сунеться дорогою, чмихає, як старий дід, гуркотить, гарчить. Крізь дірки на стелі набивається придорожня пилюка, осідає на обличчі, на одязі тонким шаром. У салоні спекотно. Люк не тримається купи, торохкотить і зачиняється назад з голосним стукотом. Старці та й годі! А ще шахтарський край — заможний та щедрий! У салоні душно, не дуже приємні запахи огортають і тривожать. Пахне чимось чужим, не нашим, полтавським. Повітря застоює, бо немає ні протягу, ні вітерцю.

Пасажири переважно — шахтарі, які їдуть з роботи чи на роботу.

Їхні обличчя здаються засмаглими через вугільну пилюку, яка в'їлася в кожну зморшку. Очі наче підведені чорним олівцем.

— Дивися, у них очі нафарбовані, — шепоче сестра.

— Тю, — дивуюся я. — Я такого й не бачила. Дивно якось виглядає. Чого б це дядьки та очі підводили?

Не встигла я закінчити фразу, як хлопці почули наш шепіт й зареготали, тільки зуби забілили. А нам так стало соромно, що хоч вискакуй з автобуса. От дурепи, аби тільки язиком плескати та витрішки продавати!

Ще з пів години такого колихання — і ми в Зимогір'ї. Виходимо на першій зупинці, обтрушуємо одяг від пилу. Мої білі гольфи стали сірими, то я їх стягую з ніг і ховаю в тітчину сумку. Тітка Марія поправляє квітчасту сукню, знімає з голови вчетверо складену хустку, струшує, знову складає і обв'язує нею голову, наче стрічкою.

— Ходімо, дівчата, бо нам зразу треба до Івана, потім до Альоші, а тоді успіти на вечірній автобус, — підганяє тітка.

Сонце піднімається все вище, стає занадто спекотно. Це вам не Полтавщина, де можна сховатися від спеки під кожним деревом. Убогі акації, що ростуть обабіч дороги, врятують хіба горобця.

Ще кілька хвилин — і ми в провулку Спортивному. Ось і будинок дядька Івана, великий, на два господарі. Ворота високі, залізні, так просто й не влізеш до двору. Видно, що живуть тут люди заможні.

Тітка Марія зацокала клямкою на хвіртці. Першою обізвалася собака, гучно сповіщаючи господарів про прихід гостей. За нею — почувся жіночий голос: "Біжу! Біжу! У будку, Барс!"

Це — Марія Трохимівна, дружина дядька Івана, наша дядина.

— Трохимовна, це Маша (тут уже Марія стала Машею) з Тарасовки (не з Тарасівки). Я із Светиними (друге ім'я моєї мами) дівчатами приїхала, — озвалася на голос тітка Марія.

— Маша! Дівчатка! Заходьте у двір! — швидко зацокотіла Трохимівна, впускаючи нас. Маленька, худенька, моторна, вона швидко замкнула хвіртку й повернулася до нас, обійняла по черзі тітку, Олю, потім мене, поцілувала в обидві щоки, примовляючи:

— Повиростали дівчата, повиростали. Гарні які полтавочки!

Тулила нас до себе, наче пригортала свій рідний край, який покинула в кінці сорокових і навіки оселилася на чужині, серед степів, спеки й акацій.

— Пішли в будинок, у холодочок. Там і Іван Іванович, — так Трохимівна називала свого чоловіка.

Двері в будинку були відчинені. Над порогом розстилався виноград, який робив гарний затінок.

— Ваня, дивися, хто приїхав. Маша із Светиними дівчатами! — попереджаючи наш прихід, загукала Марія Трохимівна. — Ми такі раді, що ви заїхали до нас. Ваня все й згадує про вас, йому часто хочеться поїхати на Хлопчівку, на могили батьків. Але ж серце...

Марія Трохимівна зітхає.

У кімнаті було затемно після надвору, але очі швидко звикли, й ми помітили постать дядька Івана. Він сидів у кріслі, товстий, великий, увесь якийсь білий: і волосся сиве, і обличчя бліде та повне, і руки в колишнього шахтаря вже відмилися на пенсії.

— Ось які ви мої племінниці, — зареготав дядько Іван.

І я зауважила, що він дуже схожий з тіткою Марією.

— Ану йдіть до мене ближче, я на вас хоч роздивлюся, мої полтавочки! — голос дядька Івана лунав, як із бочки. Точно, як у тітки Марії. Значить, взуттєва фабрика тут ні при чому.

— Еее, Валя, як сваха Галька Кашубиха! Та й Светчине щось є! А Оля — то Ніколай (чого не Микола?). Що він там? П'є?

— А що йому робити? — замість нас відповіла тітка Марія, яка знала цю ситуацію із листів від мами. — П'є! І каже: пив, п'ю і пити буду.

— Якби ближче, то я б його напоїв! — пригрозився дядько Іван. Думаю, батькові в черговий раз гикнулося.

— Ну розкажіть, дівчата, як там мама? — починав розпитувати дядько, а Марія Трохимівна носила на стіл смачні страви.

Ми всілися зручненько на м'якому дивані й розповідали, відповідали на питання, а самі вже поглядали на стіл. Чого там тільки не було!

Ми вже знали, що старший син дядька Івана, а наш двоюрідний брат Микола — великий начальник, директор шахти, має гарні статки, багато грошей і може дозволити собі й своїй родині всякі делікатеси, які нам, жителям Полтавщини, й не снилися.

— Іване, досить морити дівчат голодом та балачками, давайте до столу, — втрутилася Марія Трохимівна.

— Обідайте, бо ви вже давно в дорозі.

— Ми трошки, бо потім підемо до Альоші, — зауважила тітка Марія.

— Ото не видумуйте, навіщо я скільки наготувала. Ось і ковбаска, і сирок, і рибка, і бутерброди. А ось м'ясце — сама запекла, — припрошувала Трохимівна.

— Може, дівчатам по сто грам вина налити? — зареготав дядько Іван.

Ми з сестрою почервоніли по самі вуха.

— Не видумуй ото, Ваня, хай їдять діти, — відрізала його дружина.

Сам дядько не їв нічого, бо був на строгій дієті, як діабетик і сердечник.

Ми ж наїлися від пуза, ще посиділи на м'якому дивані й стали соватися — пора до дядька Альоші.

— Ви ж там недовго та й зайдете до нас, розкажете, як Катя вас приймала. А може, вона на роботі, то Альоша сам не зготує. Добре, що в нас пообідали, — Марія Трохимівна була передбачлива й з хитринкою.

Ми обійнялися з дядьком Іваном, поцілували його в м'які щоки.

— Ви ж там, той, привіт мамі передавайте й батькові. От паразит отой Ніколай. Хай тільки приїде до нас, то я його приведу до пам'яті.

"Ага, приведете, — подумалося мені, — нашого батька ніхто не перегулає".

Ми вийшли з прохолодних кімнат надвір. Сонце слабо проникало крізь виноградне листя, тому й на подвір'ї не було спекотно. Марія Трохимівна стала розповідати про нерадивих сусідів, які норовлять заглядати через огорожу, аби видивитися, як живуть Топтуни, що їм Коля привозить.

— А я кажу, що візьму ото мітлу та по головах нею, по головах, аби не пхали свого носа, куди не просять, — сміється Трохимівна.

— Маріє, будемо ми йти, бо до Альоші не близько, — благально просить тітка. — Не сердься, дороженька.

— Маша, чого б я сердилася. Ідіть, вам же ще й назад треба вернутися.

Марія Трохимівна проводить нас за ворота, вертається назад і чути, як гримить залізний засув.

А наша дорога до дядька Альоші пролягає найдовшою вулицею Зимогір'я. Сонце вже підбилося високо, надсилаючи свої промені якраз нам у маківки. Шлях був не близький, тому ми втомилися не на жарт. Тітка Марія щоразу втиралася носовою хустинкою: з чола в неї стікали краплі поту, не рятувала навіть хустка.

— Дівчата, не спішіть так, бо вже сил немає за вами летіти, — просила тітка, перекладаючи сумку з однієї руки в іншу. Сумка й не важка, але нести її тітка не доручала нікому — ще згублять гаманець із грошима.

Аж ось потягло прохолодою — неподалік протікала річка Луганка. Значить, ми вийшли в приватний сектор.

Річка крутилася околицями міста, звивалася, як змія. Її русло то ширшало, то вужчало. І в одному з таких закрутів і стояв будинок дядька Альоші. Гарний, затишний, добротний. Серед великого двору, повитого виноградом. Окремо літня кухня, як заведено на Полтавщині. Огорожа не така висока, як у дядька Івана.

Он і тітка Катерина по двору мотається. Удома, не на роботі.

— Катю, — загукала тітка Марія. — Катерина Семеновна!

Мені так подобалося, що ми своїх дядин називали ще й по батькові: Марія Трохимівна, Катерина Семенівна. Це надавало якоїсь урочистості нашим родичкам.

Тітка Катерина кинулася від голосу й поспішила відчинити ворота.

Худенька, невисока, за статурою вона була схожа з Трохимівною. Але за характером це були небо і земля.

Катерина була проста й зрозуміла, Марія — хитрувата й інколи лицемірна. Та ще коли її син Микола став начальником, Трохимівну як підмінили. Вона перестала помічати своїх колишніх подруг і сусідок, на сина казала "Микола Іванович".

— Альоша, Альоша! — голос тітки Катерини залунав дзвінко, як у молодой. — Та йди вже швидше. Дивися Светині дівчата й Марія приїхали.

І тут я побачила його, чоловіка, який був схожий з моєю мамою.

Середнього зросту, трошки смаглявий, з чорними бровами, довгувате обличчя, прямий рівний ніс, усміхнені очі. Ні — усміхнене око, бо інше — штучне, скляне. Справжнє око йому вибило на шахті: дядько був підриивником породи. Але штучне око додавало йому якогось шарму. Дядько був схожий на якогось кіногероя. Тепер вже здогадуюся на кого — на Алена Делона в молоді роки.

Образ дядька Альоші я пронесла через усе життя. Його я бачила лише декілька разів, а у "свідомому" віці — раз. Мені тоді було дванадцять.

Як тітка Катерина метушилася коло нас! На столі де не взялися вареники з вишнями. Та такі смачні, що ми пальці облизували від солодкого вишневого сиропу, що витікав із кожного вареника.

Якою смачною була гречана каша зі свининою! Виявляється, що таку страву отримували шахтарі як пайок. Ота звичайна гречана каша запам'яталася мені на все життя. Пахуча, розсипчаста, із шматочками м'яса, з морквою та цибулькою...

Цей день був у нас святом живота. Після такої трапези варто було лягти десь у тіні й полежати, аби сало зав'язалося.

Так ні! Нас чекав город дядька Альоші, який спускався полого прямо до Луганки. Чого там тільки не росло на тому городі. Усе, що і в нас росте.

— Альоша дуже любить поратися на вгороді, — лагідно відмітила тітка Катерина. — Прийде зі зміни, трохи відпочине й до картоплі чи помідорчиків. Дивіться, які повиростали. Це Альоша доглядає. Як приїдуть Вовка і Люба, наберуть повні сумки домашнього та й гайда у свої міста. Що там у тому Лисичанську чи Ворошиловграді можна докупитися?

— Е, Катю, там усе є на базарі. Он моя свекруха і тьотя Мотя кожні вихідні возять овочі на базар у Ворошиловград. І моркву, і цибулю, і зелень. Набехкають торби — і везуть. Городяни купують усе.

— Воно то таке, Маша. Ну як сам виростиш, і збереш, тоді й на смак здається кращим, аніж куплене в тьоті Моті. До речі, що там Марія з Іваном? Частували вас? — то вже до нас.

— Частували, — стиха озвалася я, бо після вареників і прогулянки городом сил не було говорити.

— Катю, ти б дівчат повела в хату, хай полежать, бо їм ще до автобуса йти довго.

У кімнатах — прохолода, цілюща й живлюща.

Попід стінами високі залізні ліжка. На ліжках — перини накриті вишиваними простирадлами, подушки аж під стелю. Та все у квітках, у квітках. Посеред кімнати килим з червоно-зеленими візерунками, круглий стіл зі стільцями навколо. На вікнах

білі фіраночки. Чомусь згадалася оселя бабів Оксани і Явдохи.

На стінах — безліч фотографій у дерев'яних рамках.

Ось тітка й дядько, молоді, красиві.

Ось з маленьким Вовкою на руках.

Ось Люба в шароварах і тубетейці.

А ось і наш, батьківський двір. Спереду труна з бабою Мариною. Позаду моя мама, смутна, з розпачливим поглядом, зі мною, дев'ятимісячною, на руках, поряд батько, по обидва боки дядьки — Іван і Альоша, тітка Марія.

Іван, Альоша і Марія...

Коли те було? Як поїхали дядьки на Донбас, то ще хіба приїжджали на похорон батьків, більше й не було їх на Полтавщині...

А он на світлині дід Іван і баба Марина. Дивлюся й не надивлюся на своїх предків, он які вони були, роботящі, скупі на емоції, але багаті на добро, любов, на дітей. Погляди щирі, без лукавинки. Дивляться на тебе з глибини років і ніби читають твої думки.

Прохолода та скрип ліжка заколисують, у голові — туман, хилить на сон. Перед очима мама, дядько Альоша, з'являється дід Іван, якого я майже забула, баба Марина, яку я взагалі не пам'ятаю.

Луганка викручується, як в'юн поміж очеретів, Вовка і Люба з сумками помідорів.

І — тітка Марія:

— Валю, вставай. Опізнимося на автобус — Льоня переживатиме!

— Хто такий Льоня? — кидаюся я.

У моему сні його не було. Та це ж тітчин чоловік. Тьху ти, так обмарило.

Я швидко схоплююся з ліжка, сон наче рукою зняло. Кидаю погляд на фотографії — запам'ятати б вас, утримати у своїй пам'яті. Тітка Катерина перехоплює мій погляд і посміхає такою доброю посмішкою, про яку я згадуватиму через роки. І я ловлю себе на думці, що не хочу йти звідси.

Я хочу жити з ними, тіткою Катериною та дядьком Альошою.

Тільки б маму сюди забрати!